

Acesta este un stereotip?

*Un instrument de luptă împotriva
stereotipurilor referitoare la romi*

CUPRINS

1. Stereotipuri și prejudecăți	3
2. Anti-țigănist, anti-Gypsism și romofobia	3
a. Anti-semitism și anti-Gypsism	4
b. Aspecte ale anti-Gypsism-ului.....	4
3. Depășirea anti-Gypsism-ului	5
a. Rolul media.....	5
4. Este un stereotip?	6
a. Stereotipul nr.1: "Gypsies" sunt "chiar Gypsies"!	6
b. Stereotipul nr. 2: Nomazii.....	7
c. Stereotipul nr. 3: Muzica și dansul.....	7
d. Stereotipul nr. 4: Ghicitul.....	8
e. Stereotipul nr. 5: Meșteșugurile tradiționale.....	8
f. Stereotipul nr. 6: Obiceiurile.....	8
g. Stereotipul nr. 7: Portul.....	9
h. Stereotipul nr. 8: Puritatea.....	10
i. Stereotipul nr. 9: Religia.....	10
j. Stereotipul nr. 10: Femeile.....	10
k. Stereotipul nr. 11: Copiii.....	11
l. Stereotipul nr. 12: Situația financiară.	12
m. Stereotipul nr. 13: Educația.....	12
n. Stereotipul nr. 14: Ocuparea forței de muncă.....	13
o. Stereotipul nr. 15: Locuințele.....	13
p. Stereotipul nr. 16: Romii și societatea.....	14
5. Concluzii.....	16

Anexe

Reprezentarea romilor în media, de Karin Waringo, Ofițer executiv șef al Forumului European al Romilor și Călătorilor (oferit cu amabilitate Campaniei Dosta!)

Stereotipuri și prejudecăți

Stereotipurile și prejudecățile sunt metode de categorisire a lumii din jurul nostru.

Conform definiției din Dicționarul Cambridge, stereotipurile sunt „o idee fixă pe care oamenii o au despre cum este cineva sau ceva, în special despre ceva greșit”. Conform aceluiași dicționar, prejudecățile sunt „o opinie sau sentiment nedrept și nerezonabil, format fără îndeajuns de multă gândire sau cunoaștere”. Cu alte cuvinte, stereotipurile sunt idei preconcepute, clișee în timp ce prejudecățile sunt sentimente iraționale de frică și neplăcere. Pot fi înțelese ca niște filtre de protecție împotriva afluzului de informații care ne permit să judecăm oamenii fără a-i cunoaște personal sau cunoscându-i numai superficial: ele ne limitează opinia despre realitate.

În acest sens se poate argumenta că stereotipurile și prejudecățile au o funcție pozitivă, permițându-ne să luăm repede o decizie. Deseori însă stereotipurile sunt utilizate pentru a justifica și susține credințele și valorile majorității populației. „Comunul” este perceput ca „normal” iar lucrurile realizate de grupuri sociale distincte sau minorități sunt neapreciate, dacă nu se conformează acestor „norme”. Unul dintre lucrurile cele mai supărătoare în cazul stereotipurilor și prejudecăților este că în mod obișnuit sunt **create de cei puternici și aplicate celor slabi**, care nu pot controla modul în care sunt percepuți de ceilalți și nu pot schimba aceste percepții. În general, se spune că stereotipurile sunt adevărate. Orice aspect adevărat al stereotipurilor este găsit, acesta justifică și consolidează stereotipurile.

Politicienii și media deseori utilizează stereotipurile. Utilizarea sentimentelor negative sau a fricii este o metodă bună pentru a câștiga alegerile sau a se vinde ziarele. Lumea utilizează în mod obișnuit stereotipurile pentru a-și defini și justifica status quo-ul. Cei care suferă din cauza stereotipurilor nu sunt cei cărora li se exploatează sentimentul de frică ci cei care sunt prezentați într-o lumină negativă.

Anti-țigănist, anti-Gypsism și romofobia

Anti-țigănistul, anti-Gypsism-ul, și romofobia înseamnă același lucru în principiu:

... un tip distinct de ideologie rasistă. În același timp, ea este distinctă, similară și interconectată cu multe alte tipuri de rasism. Anti-Gypsism-ul este un fenomen social complex care se manifestă prin violență, discursul plin de ură, exploatare și discriminare în cele mai vizibile forme.

[...] Anti-Gypsism-ul este o formă specifică de rasism, o ideologie de superioritate rasială, o formă de dezumanizare și rasism instituționalizat. Este alimentată de discriminarea istorică și de lupta pentru puterea care permite avantaje grupurilor majoritare. Pe de o parte, el se bazează pe frici imaginare,

stereotipuri și mituri negative sau pe de altă parte, pe denigrarea sau ștergerea din conștiința publică a unei lungi istorii de discriminare a romilor¹.

Cei 3 termeni nu diferă în conținut ci prin utilizare. În timp ce, anti-Gypsism-ul este termenul cel mai des utilizat la nivel internațional, anumiți romi, mai ales cei din estul Europei, preferă termenul de anti-țigănist deoarece termenul folosit în zonă este de țigan. Ambele denumiri, Gypsy și țigan, sunt de natură pejorativă, de aceea unii oameni de știință preferă denumirea de romofobie.

Anti-semitism și anti-Gypsism

Peste tot în Europa, evreii și romii au fost, istoric, cele 2 minorități care au suferit discriminări pe baza originii lor presupus „inferioare”, cărora li s-au atașat stereotipuri negative.

Ambele minorități erau originare din afara Europei, evreii din zona în care acum se află Israelul și Palestina și din sudul Mării Negre iar romii din India. Amândouă au emigrat ca urmare a persecuțiilor, au suferit de-a lungul timpului din cauza majoritarilor din Europa și amândouă au fost considerate inferioare, mulți dintre ei fiind exterminați de naziști în cel de-al 2-lea război mondial. Amândouă au suferit sub regimurile comuniste din Europa, dar romii încă sunt discriminați, urâți și prejudiciați în timp ce anti-semitismul astăzi, din fericire, a fost condamnat la toate nivelurile (societate, politicieni). Anti-Gypsism-ul nu este nici măcar recunoscut ca fenomen existent și ca urmare nu este condamnat.

Aspecte ale anti-Gypsism-ului

Dezumanizarea și reducerea romilor la „țigănie” sunt elementele cheie ale anti-Gypsism-ului. Romii sunt văzuți sub nivelul oamenilor și de aceea, moral nu au dreptul de a avea drepturi. Această dezumanizare nu este bazată pe concepții greșite sau ignoranță ci **pare a fi un mit legitimizat care justifică comportamentul abuziv al majorității față de romi, care nu sunt percepuți ca persoane ci, simplu, ca „țigani”**. Deseori, în loc să se vorbească de problemele cu care se confruntă romii, se vorbește de „problema țiganilor” ca urmare a apartenenței la țigănie. Țigănia este definită numai negativ.

---

¹ Sursa: Valeriu Nicolae, ergonetwork; Pentru întreaga definiție dată de Valeriu Nicolae accesați <http://www.ergonetwork.org/antigyptism.htm>

Centrul de Documentare al Populației Germane Roma și Sinti și Asociațiile Sinti și Roma ale Landurilor au lansat inițiative în diferite Landuri și au creat materiale pentru școli și instituții de învățământ. Materialele discută și analizează rasismul împreună cu tipurile de clișee și stereotipurile referitoare la sinti și roma. De asemenea, ele analizează și trec în revistă istoria genocidului sinti și roma comis de Socialismul Național. Asociația Germanilor Sinti și Roma din Landul Baden-Württemberg a inițiat în colaborare cu școlile și alte instituții proiecte de analizare a „anti-țigănistului” (ostilitatea anti-Gypsy).

Forumul European al Romilor și Călătorilor (ERTF: www.ertf.org) lucrează la propria lui definiție a acestui fenomen.

Stereotipurile și prejudecățile despre romi sunt departe de ideile raționale. Deseori ele arată mai mult originile culturale ale persoanei care vorbește despre romi decât despre „Gypsies”. Dacă se face o listă cu ideile pe care oamenii le au despre romi, multe dintre ele par absurde, dar oamenii le păstrează ca și când ar fi adevăruri de netăgăduit. În istorie există multe exemple despre presupuneri absurde care au stat la baza unui punct de vedere mondial (de exemplu: pământul este plat), dar mulți oameni, în special dintre cei deschiși la minte, nu doresc să accepte că aceeași situație este și astăzi.

Stereotipurile și prejudecățile împotriva romilor, și deci anti-Gypsism-ul, sunt atât de adânc înrădăcinate în cultura europeană, încât deseori ele nu sunt concepute ca atare. Cei care suferă din cauza lor trebuie să se angajeze pe o direcție oboșitoare de a-i convinge pe ceilalți că sunt discriminați fără motiv. **Un semn evident de anti-Gypsism este acela că mulți oameni care nu au avut niciodată contact direct, personal cu romii sunt în stare să îi illustreze în detaliu: cum arată, cum trăiesc și cum se comportă. Deseori comportamentul unui individ este automat aplicat tuturor „țiganilor”. Comportamentul negativ este atribuit culturii romani, nu individului în cauză.**

Depășirea anti-Gypsism-ului

Anti-Gypsism-ul poate fi depășit numai dacă oamenii vor admite existența lui. Nu se poate schimba nimic dacă oamenii nu sunt conștienți de realitatea că problema nu este cauzată de romi ci de anti-Gypsism!

Rolul media

Media, uneori inconștient, prea des conștient, au diseminat sentimente anti-romi. În cazul prezentării unei crime comise de o persoană, menționarea apartenenței etnice nu are nici un impact pozitiv. În același caz, atitudinea ocrotitoare este dăunătoare, de asemenea. Mai mult, media nu sunt atente în general la cazurile în care romii sunt victime, ci la cazurile de atacuri rasiste sau discursurile pline de ură ale politicianilor împotriva romilor, cazuri care cu ajutorul media ar trebui condamnate.

Media pot fi un instrument valoros de sensibilizare și promovare a diversității și multiculturalismului dacă doresc să se schimbe. În loc să se concentreze pe noutățile negative despre romi, ar trebui să găsească cazuri pozitive sau să ofere romilor posibilitatea de a se exprima. **Există avocați, profesori, politicieni și doctori romi**, așa că de ce să nu-i prezentăm pe aceștia? Întrebați-i pe cei ai căror istorii rămân necunoscute²!

---

² În acest sens citiți articolul anexat: Prezentarea romilor în media, de Karin Waringo, Ofițerul executiv șef al Forumului European al Romilor și Călătorilor. Prin amabilitate a fost autorizat să fie publicat pentru Campania Dosta!

Este un stereotip?

<<Romii iubesc libertatea, se mișcă ușor, călătoresc fără probleme, poartă haine colorate și o grămadă de bijuterii aurite. Sunt dansatori pasionați, artizani dotați și mari muzicieni. Femeile lor sunt frumoase și seducătoare precum Carmen a lui Georges Bizet sau Esmeralda din „Cocoșatul de la Notre Dame”. Ghicesc și pot să te blesteme dacă nu le dai nici un ban. Sunt săraci și cerșesc. Nu fac nimic să-și îmbunătățească situația și fură găște și găini. Preferă să trăiască din ajutorul social decât să lucreze. Au mai mulți copii decât pot să hrănească și să îmbrace.

Într-o zi vor depăși majoritatea populației ca urmare a numărului de copii. Fetele se căsătoresc foarte tinere, bărbații își bat nevestele și își exploatează copiii. Noaptea dansează în jurul focurilor și uneori fură copii să îi vândă. Nu au religie, sunt murdari și reprezintă o povară pentru societate. Nu doresc să se integreze și se marginalizează. Sunt cei mai fericiți când sunt departe de non-romi. Nu doresc să fie cetățenii țării în care trăiesc și de câte ori migrează, distrug reputația țării din care vin. Le place să trăiască lângă gropile de gunoi și caii lor sunt foarte murdari. Le e frică de apă, au alergii la săpun și nu știu să folosească un WC. Sunt o sursă de răspândire a bolilor. Nu știu să citească și să scrie și nu sunt interesați să învețe sau să meargă la școală. Sunt lacomi și de nesatisfăcut, leneși și nu au cuvânt, sunt predestinați genetic să devină hoți și traficanți de droguri și oricum, termenul de rom este o invenție, deoarece în mod normal li se spune Gypsies sau țigani>>.

Există multe stereotipuri despre romi. Probabil că și tu ai auzit multe dintre ele. **Citește în continuare pentru a afla cele mai obișnuite concepții greșite despre romi.**

Stereotipul nr. 1: „Gypsies” sunt „chiar Gypsies”

Deseori romii sunt percepuți ca un grup omogen și de multe ori sunt reduși la „țigănia” lor. Ei nu sunt percepuți ca persoane individuale ci ca „Gypsies”. Unii pot produce cele mai absurde stereotipuri despre romi, dar susțin că ei cunosc pe cineva „care nu e așa”. A vorbi de rău despre romi afectează imaginea tuturor romilor, inclusiv a celui care se presupune că este „diferit”. Romii care nu se potrivesc cu imaginea despre „Gypsies” deseori nu sunt percepuți ca romi. În realitate **nu există un singur rom care poate întruni toate stereotipurile existente despre romi.**

Există o imensă heterogenitate între romi. Ce este adevărat pentru un grup poate fi diferit pentru altul. Diferențierile numai între romii „tradiționali” și „integrați” ar fi prea ușoară: ce este adevărat pentru toate populațiile este adevărat și pentru romi: **niciodată generalizările nu sunt adevărate iar diferențele între indivizi sunt mai mari decât diferențele dintre grupurile etnice.** Romii trăiesc în medii foarte diferite, vorbesc diferite limbi și dialecte romani, pot fi întâlniți pe toate continentele și au adoptat multe dintre obiceiurile populației majoritare din țara în care trăiesc. Au multe ocupații, au diferite religii iar situația financiară și educativă diferă de la persoană la persoană, de la grup la grup și în funcție de țara în care trăiesc, **exact ca orice alt cetățean!**

Council of Europe
European Commission

Conseil de l'Europe
Commission européenne

.....

Stereotipul nr. 2: Nomazii

Romii deseori sunt percepuți ca niște nomazi fără griji, fără temeri semnificative: liberi să facă ce vor, iubitori de libertate, călătoresc ușor, locuiesc în corturi sau caravane și dansează în jurul focurilor în fiecare noapte. Când le e foame fură găini de la țărani.

Această imagine apropiată romantică a romilor este departe de realitate. **Numai 20% din romii europeni mai sunt nomazi**, și aceștia aproape exclusiv în vestul Europei. În secolele trecute stilul nomad nu a fost aproape niciodată o dovadă a dorinței lor ci a persecuției. Expulzarea continuă este o trăsătură principală a istoriei romilor. În evul mediu, romii au fost confundați cu musulmanii, trebuind să înfrunte ura creștinilor europeni. Nu li se permitea să se stabilească sau să lucreze în multe țări și au trebuit să-și găsească alte feluri de a trăi. Găsirea unui loc unde să rămână, casa au reprezentat teme obișnuite ale poveștilor romilor. În timpul Holocaustului, romii au fost una dintre țintele regimului nazist, fiind trimiși în lagăre de concentrare în toată Europa. După sfârșitul comunismului mulți romi au fost persecutați etnic. Din nou mișcarea lor a fost percepută ca o migrare, nu ca o formă de a-și salva viețile. După căderea zidului Berlinului nenumărați romi din estul și sudul Europei au fost victimele violențelor, evacuărilor, distrugerilor de proprietate și chiar a crimei.

De-a lungul secolelor când se stabileau, deseori trebuiau să-și abandoneze tradițiile și cultura romani. Mulți dintre romi au făcut acest lucru alegând calea asimilării. Mulți dintre cei care au preferat să-și mențină stilul de viață nomad au devenit victime ale politicilor de asimilare forțată de la începutul sec. XVIII-lea. În timpul comunismului majoritatea nomazilor rămași au fost stabiliți într-un loc cu forță.

Stereotipul nr. 3: Muzica și dansul

Mai ales în literatură, dansul este considerat o trăsătură autentică a culturii tradiționale a romilor și este utilizat pentru a-i reprezenta ca „exotici”. Romii nu dansează în mod obișnuit, ci numai dacă acesta reprezintă o tradiție a țării în care trăiesc (ca de exemplu în Spania și sud-estul Europei).

Muzica reprezintă mai mult o caracteristică sau un mijloc de negoț care i-a ajutat să supraviețuiască decât o trăsătură a culturii romani. **Nu toți romii sunt muzicieni** dar anumite grupuri s-au specializat. După ce au studiat ca pe o profesie muzica câțiva au devenit faimoși. În multe țări, muzicanții romi sunt deseori angajați la nunți sau alte ocazii speciale de către populația majoritară. La aceste evenimente ei cântă orice doresc „gadje” să asculte, nu muzica lor tradițională. Mai mult, specialiștii au făcut o distincție clară între muzica folk non-romă cântată în manieră romani și adevărata muzică tradițională romani: *Romane purane gilia*.

Stereotipul nr. 4: Ghicitul

O tradiție populară spune că romii pot să te blesteme, de exemplu, atunci când nu le dai bani. Alții cred că ei pot să te urmărească să-ți fure bunurile.

Council of Europe
European Commission

Conseil de l'Europe
Commission européenne

.....

Romii au în tradiția lor o credință care include prevestirile și blestemele, dar de natură total diferită. Acei puțini romi care ghicesc o fac numai în beneficiul „gadje” nu și între ei.

Stereotipul nr. 5: Meșteșugurile tradiționale

Unul dintre meșteșugurile cele mai practicate de romi este fierăritul. Probabil și-au însușit acest meșteșug în Armenia, deoarece mulți termeni romani din sfera acestui meșteșug derivă din limba armenească. Unul dintre motivele pentru care romii au fost înrobiți în Principatele Române a fost îndemânarea lor.

Timp de 500 de ani de robie s-au dezvoltat și alte meșteșuguri. Până astăzi, romii români se categorisesc după profesia pe care o practică. Multe nume de familii rome, cum ar fi Ciurar se referă la profesii. Alte profesii tipic legate de romi sunt: ursarii, aurarii sau lingurarii.

Cum mulți romi lucrau metalele, „gadje” deseori spuneau că romii cunosc secretele fierului și cuprului. Având în vedere că ei lucrează și în lemn se poate spune despre romi că ei știu și secretul lemnului!

Realitatea este foarte diferită: romii sunt cetățeni europeni și de aceea, ca orice alți cetățeni, ei își caută locuri de muncă ce le pot permite să-și atingă aspirațiile. Atunci când au ocazia să depășească discriminările din societate sau din instituții, ei se angajează în orice sector al pieții muncii. Atunci când discriminarea este o regulă obișnuită, în multe cazuri romii angajați sunt considerați „excepții”.

Stereotipul nr. 6: Obiceiurile

Când se vorbește despre obiceiurile romilor trebuie amintită diversitatea lor. Sunt câteva obiceiuri similare pentru majoritatea romilor care urmează modul tradițional de viață, dar sunt multe obiceiuri care diferă de la grup la grup și, uneori, de la familie la familie.

Obiceiurile romilor diferă precum diferă obiceiurile unei populații din orice țară europeană, de la regiune la regiune.

Mai mult, trebuie amintit că majoritatea romilor din Europa nu mai au o viață de factură tradițională și nu urmează sau nici nu mai cunosc „vechile” obiceiuri.

În cultura populară, romii sunt des prezentați într-o manieră romantică: frumoși, îmbrăcați colorat, mândri și independenți, plini de viață și pasionați, fără griji și bucurându-se de lucrurile simple în viață. Muzica lor e plină de pasiune, iar femeile seducătoare. Această imagine este prezentată în special în literatură și pictură și este perpetuată astăzi de grupuri, cum ar fi societățile „medievale”,

sau organizațiile „Renaissance”, dar în nici un caz nu poate fi considerată o realitate a romilor³ europeni de astăzi.

Stereotipul nr. 7: Portul

În mințile multora romii poartă haine colorate și o grămadă de bijuterii aurii. Astăzi, foarte puțini romi se mai îmbracă în acest fel. În grupurile tradiționale, bărbații deseori adoptă îmbrăcămintea celor din mediul înconjurător. Deoarece capul este punctul focal al corpului, ei ar putea atrage atenția datorită pălăriilor mari și a mustăților lungi. La ocazii speciale, un costum bun și o eșarfă viu colorată în jurul gâtului pot fi folosite.

Florile, bluzele, fustele, eșarfele colorate nu sunt specifice femeilor rome și pot fi găsite peste tot în estul Indiei și Iranului până în Balcani.

Femeile rome tradiționale aveau obiceiul să poarte fuste lungi, colorate, deseori mai multe fuste unele peste altele. În anumite comunități tradiționale femeile măritate încă demonstrează aceste lucruri utilizând o „diklo”, o basma. Femeile rome tradiționale aveau părul lung în general și și-l împleteau. Bijuteriile nu erau utilizate pentru frumusețe ci pentru valoarea lor intrinsecă, precum în alte țări din est. În timpuri în care băncile nu erau cunoscute, purtarea valorilor asupra ta era mai sigură decât transportarea lor într-un cufăr.

Tradițional, bogăția acumulată a fost convertită în bijuterii sau monede numite „galbeni”. În anumite grupuri, monedele erau purtate pe îmbrăcămintea sau pe podoabe, sau prinse chiar în părul femeilor.

Culorile hainelor aveau înțelesuri diferite. Roșul, de exemplu, era culoarea prevalentă a ceremoniilor de nuntă. Nu simboliza numai dragostea, ca în vest, ci și sacrificiul individual pentru bunăstarea colectivă. În locul dragostei egoiste individuale, căsătoriile tradiționale sfințeau alianțele pe termen lung între familii, care deveneau „hanamik” (rude).

Stereotipul nr. 8: Puritatea

Deseori romii sunt considerați murdari. Sunt acuzați că sunt alergici la săpun, le e frică de apă și constituie o sursă de boală. **Acestea sunt absolut stereotipuri.** Anumiți romi au acces limitat la apa curentă pentru că locuiesc în locuri izolate fără apă, canalizare, sau toalete în casă. Găsirea unui loc mai bun pentru locuință sau îmbunătățirea condițiilor de locuit este dificilă sau imposibilă. Responsabilitatea schimbării acestei situații aparține guvernului (statului) care are obligația să ofere fiecărui cetățean aceleași drepturi sociale de bază.

Curățenia și puritatea erau printre valorile cele mai importante ale romilor, atât în sens fizic cât și al ritualului purității. Erau reguli specifice pentru igiena personală, spălatul vaselor și hainelor și tipul de apă care trebuie folosit.

---

³ Pentru a cunoaște mai mult obiceiurile actuale ale romilor accesați: <http://www.geocities.com/~patrin/tradition.htm>.

Îmbăierea într-o cadă de baie era interzisă deoarece însemna să stai în murdăria altuia.

În ciuda acestora, nivelul de viață al romilor în multe țări este cu 15 ani mai în urmă față de majoritatea populației, dar responsabilitatea acestui lucru nu este a romilor care sunt simple victime ale lipsei de acces la utilitățile adecvate și îngrijirea sănătății.

Stereotipul nr. 9: Religia

Mulți oameni cred că romii nu au religie. Nu este adevărat. Romii în mod obișnuit adoptă religia populației majoritare în cadrul căreia trăiesc. Există romi de credință musulmană, cât și diferite tipuri de creștini: catolici, ortodocși, luterani, evangheliști etc.

Numai printre anumite grupuri tradiționale, religia oficială este completată de credința în supranatural, vrăji și blesteme. Aceste credințe variază între grupurile de romi și sunt influențate de superstițiile obișnuite ale țării în care trăiesc⁴.

Stereotipul nr. 10: Femeile

Sunt două feluri de stereotipuri pentru femeile rome. Primul ilustrează femeile rome ca dansatoare pasionate, gata să seducă orice bărbat, mândre și exotice, imorale și viguroase, sau ca bătrâne ghicitoare gata să te blesteme sau să te aducă în transă dacă nu le dai bani.

Al doilea ilustrează femeile rome ca murdare, având prea mulți copii, în general goi, bătute de bărbații lor și exploatare de familia lor numeroasă. Se căsătoresc la 11 ani și au primul copil la 13 ani.

În ce privește primul stereotip, s-a evidențiat că romii tradiționali au valori morale foarte puternice. Contactul sexual premarital și trădarea soțului sunt tradițional neacceptate. Mai mult, anumiți cercetători argumentează că acele elemente de dans al romilor, care deseori sunt percepute ca seducătoare, sunt de fapt reminiscențe ale dansurilor indiene din temple, care nu erau concepute să seducă. Muzica, dansul și ghicitul, văzute de mulți ca elemente integrante ale culturii romilor reprezintă de fapt o modalitate de a trăi.

În ce privește cel de-al doilea, condițiile dificile de viață cu care romii se confruntă trebuie să fie luate în considerare. Lipsa utilităților cum ar fi: apa curentă, lipsa hainelor pentru copii, sau eventual violența domestică sunt indicatori ai sărăciei și nu ai „țigăniei”.

---

⁴ Pentru a afla mai mult accesați: <http://www.geocities.com/~patrin/beliefs.htm>

Stereotipul nr. 11: Copiii

Deoarece natalitatea este mai ridicată la romii decât la non-romii, în multe țări există temerea că românii vor depăși prin copii majoritatea populației. Nimeni nu se referă la partea pozitivă a acestei situații, și anume că românii și populațiile imigrante ajută indirect la combaterea îmbătrânirii populației din Europa.

Copiii romii sunt deseori văzuți ca cerșetori și hoți de buzunare. Părinții nu par a avea grijă de ei și se presupune că sunt gata să-i exploateze. Românii își iubesc copiii la fel de mult ca și ceilalți părinți. Copiii sunt adorați și prețuiți și întreaga familie este responsabilă pentru creșterea copilului. Modul în care copiii romii sunt crescuți poate diferi de cel al populației majoritare și reflectă realitatea dură în care trăiesc românii. Copiii romii cresc în familiile tradiționale și învață majoritatea prin puterea exemplului, nu prin studiu. Această metodă de învățare este folosită și de alte persoane care trăiesc în condiții grele și nu pot dedica mult timp studiului (de exemplu: inuiții, denumiți pejorativ eschimoși). Învățarea prin exemple include procesul de observare, imitare și, mai departe, participare.

Dacă niște copii romii sunt văzuți că cerșesc sau fură din buzunare, acestea sunt semne ale climatului social dur în care comunitatea lor trebuie să trăiască. În acest sens, este interesant de citat ministrul italian de interne, dl. Giuliano Amato, care a spus în timpul unei vizite la un stabiliment român din Roma, Italia, 15 august 2006: „*recunoașterea drepturilor romilor este un subiect european care privește pe toată lumea. Italia este țara în care minoritatea romilor nu este recunoscută; românii italieni sunt gata să devină parte a societății italiene, dar ei se confruntă cu prea multe dificultăți la integrarea în școli și la obținerea unui serviciu. Nu se poate crede despre copiii romii că sunt criminali prin natura lor – trebuie să se vadă motivele și condițiile care împing anumii copii romii să devină criminali*”⁵.

Stereotipul nr. 12: Situația financiară

În general românii sunt percepuți fie ca extrem de săraci fie ca incredibil de bogați. Dacă sunt săraci, atunci trebuie să fie din cauza lenei. Dacă sunt bogați, atunci bogăția este cel mai probabil datorată traficului de droguri sau altor forme de afaceri ilegale. În realitate, sărăcia este datorată deseori faptului că au fost lăsați în afara tranziției politice și economice post-comuniste. Chiar și astăzi, ei sunt discriminați și deseori excluși din sistemul școlar (a se vedea stereotipul 13); ei se confruntă cu discriminarea când își caută un loc de muncă și în multe țări sunt segregati în stabilimente izolate geografic. În anumite cazuri, situația lor îi exclude de la beneficiile protecției sociale (discriminarea instituțională). În consecință, mulți romii sunt prinși astăzi în cercul vicios al sărăciei și excluderii sociale care nu poate fi considerat numai o vină a lor⁶.

⁵ Sursa: http://passineldeserto.blogosfere.it/2006/08/amato_occorre_r.html

⁶ Pentru mai multe detalii accesați:

http://siteresources.worldbank.org/EXTROMA/Resources/roma_in_expanding_europe.pdf

Raportul privind "Accesul romilor la ocuparea forței de muncă în SEE", 2005

Raportul privind "Accesul romilor la ocuparea forței de muncă" în Bosnia - Herțegovina, 2004

Raportul privind "Accesul romilor la ocuparea forței de muncă" în "fosta Republică Yugoslavă a Macedoniei", 2004

Stereotipul nr. 13: Educația

Mulți non-roma tind să creadă că romii nu apreciază educația. Acest lucru este adevărat într-o oarecare măsură atunci când e cazul familiilor foarte tradiționale și numai în ce privește educația oficială.

Adevărul este că slaba educație de astăzi reprezintă un obstacol major pentru romi în accesarea pieței muncii. De aceea, educarea copiilor romi este esențială pentru eradicarea sărăciei.

Oricum, copiii romi care doresc să meargă la școală întâmpină multe obstacole. Pentru acei romi care locuiesc în stabilimente izolate, drumul până la școală devine o povară. Mai departe, părinții s-ar putea să nu aibă mijloacele financiare pentru a cumpăra hainele, încălțăminte, rechizitele adecvate și mâncarea pentru copiii lor. Excluderea lor din cauza profesorilor și a școlii este, de asemenea, o problemă. Mulți copii romi sunt obligați să intre în clase separate pentru a nu se amesteca cu acei copii ai populației majoritare. În multe țări, copiii romi sunt prea mult reprezentați în școlile speciale sau clasele pentru copiii cu dizabilități mentale. În 2006, mai multe demonstrații anti-romi ale părinților studenților non-romi au avut loc în diferite țări europene la intrarea în școlile nesegregate în care copiii romi erau înscriși.

În multe țări copiii romi sunt suprareprezentați în școlile speciale sau în clasele pentru copiii cu dizabilități mentale. Această situație face parte din politica publică: în anumite zone, școlile speciale sunt singurele care au un autobuz pentru școală și oferă prânzul gratuit. De asemenea, copiii a căror limbă este romani s-ar putea, de exemplu, să nu stăpânească limba majorității: în aceste cazuri prezența unui mediator școlar rom ar putea ajuta copiii să învețe mai rapid. Din păcate, rolul mediatorului școlar nu este instituționalizat. Părinților li se recomandă deseori să-și trimită copiii la clase speciale fără să primească o explicație privind aceste clase și consecințele urmării lor.

Mai mult, manualele deseori transmit o imagine negativă despre romi sau ignoră complet rolul lor în istorie. Și, bineînțeles, istoria romilor nu este inclusă în curricula școlară.

Chiar și acei romi care merg regulat la școală, la licee prestigioase sau universități se confruntă deseori cu discriminări. Mulți profesori cred că este rușinos să educi studenți romi în renumita lor instituție. Pentru acest motiv, studenții romi sunt deseori descurajați în a merge la liceu sau la o universitate bună. Deseori li se spune că, oricum, nu or să reușească.

Stereotipul nr. 14: Ocuparea forței de muncă

Romii deseori sunt văzuți ca timizi când e vorba de muncă, sau că preferă să trăiască din ajutorul social decât să-și caute un loc de muncă. Această imagine e departe de realitatea majorității romilor. Nu trebuie negat că există romi care preferă să trăiască din ajutorul social, dar acest lucru poate fi găsit și la celelalte

---

[Raportul privind "Accesul romilor la ocuparea forței de muncă" în Serbia și Muntenegru, 2004](#)

Council of Europe
European Commission

Conseil de l'Europe
Commission européenne

.....

grupuri etnice, ca și la majoritatea populației. Problema crucială nu este dacă romii vor să lucreze ci care este locul de muncă pe care-l pot găsi, dacă îl găsesc: romii sunt practic invizibili în sectorul serviciilor. Nu există șoferi de taxi romi, asistenți de magazin romi, chelnări sau portari romi. Depășește imaginația multora să angajeze o femeie de serviciu romă, pentru a nu mai vorbi de o bonă romă.

Dacă romii găsesc un loc de muncă, acesta este greu din punct de vedere fizic, de multe ori periculos și prost plătit. În multe cazuri, transportul de la sau la muncă consumă cea mai mare parte a salariului. Romii sunt angajați ca gunoieri, pentru lucrul la câmp sau la pădure, deci în cele mai proaste locuri de muncă. Neavând locuri de muncă, romii sunt deseori forțați să lucreze la negru. În timp ce șomajul este în general mare în Europa de Est, rata șomajului la romi (în unele stabilimente de 100%) nu se poate compara în nici un fel cu cea a majorității populației. Numai îmbunătățirea educației nu va fi suficientă pentru a asigura o mai bună ocupare a forței de muncă romă. La nivelul angajatorilor și al Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă trebuie schimbată atitudinea. Nimic însă nu poate fi schimbat dacă stereotipurile obișnuite despre romi nu sunt puse în discuție. De ce nu ar putea romii să lucreze bine și responsabil? Mulți non-romi nu suportă ideea angajării romilor în poziții superioare. Angajatorii deseori nu doresc să angajeze romi nici ca muncitori, obligându-i astfel să lucreze la negru.

Stereotipul nr. 15: Locuințele

Mulți oameni tind să creadă că romii preferă să trăiască în case neigienice. În timp ce sigur sunt romi care trăiesc fără apă curgătoare, toalete interioare casei, electricitate și căldură este greu de crezut să găsești un singur rom care nu ar dori să schimbe aceste condiții cu un apartament sau casă frumoasă. Mulți romi trăiesc lângă gropile de gunoi sau în stabilimente izolate fără utilități pentru că sunt singurele locuri unde li se permite să stea.

Alungarea colectivă și forțată ilegală a romilor reprezintă un fenomen săptămânal în Europa (deseori neprezentat de media), încălcând clar obligațiile asumate de țările europene prin semnarea tratatelor internaționale⁷.

Îmbunătățirea infrastructurii pentru stabilimentele romilor este unul din cele 2 obiective de top ale politicilor Consiliului Europei de astăzi. Din păcate multe guverne nu sunt deschise sau încetinesc investițiile pentru condiții mai bune de locuit pentru romi⁸.

---

⁷ A se vedea, de exemplu, Recomandarea Consiliului Europei privind condițiile de locuire pentru romi în care se precizează: “Statele membre trebuie să-și stabilească un cadru juridic conform standardelor internaționale ale drepturilor omului, să asigure protecția efectivă împotriva evacuării forțate și colective ilegale și să controleze strict circumstanțele în care evacuările legale pot fi făcute. În cazul evacuărilor legale, romilor trebuie să li se ofere locuințe alternative adecvate dacă este cazul, cu excepția cazurilor de forță majoră”. Mai multe informații la: http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/documentation/recommendations/rehousing20054_en.asp

⁸ Din august până în noiembrie 2006 au avut loc evacuări în Rusia, Albania, Marea Britanie, Bulgaria, Grecia și Slovenia.

Stereotipul nr. 16: Romii și societatea

Deseori romii sunt prezentați ca fără cuvânt, nedorind să se integreze în societate. Dar atunci când mulți non-romi nu au încredere în romi este foarte greu să dorești să faci parte din întreg. „Integrarea” înseamnă deseori pierderea culturii rome fără a fi acceptați pe deplin de majoritatea populației. Chiar și romii educați care au trăit în mijlocul populației majoritare toată viața lor trebuie să facă față excluderii. Teama de a fi respinși este uneori atât de prezentă încât unii romi și-au ascuns originea etnică pentru a continua să trăiască în societate, nu la marginea ei. Atât timp cât căsătoria cu romii sau permiterea căsătoriei copilului cuiva cu un rom sunt încă tabu-uri pentru mulți, nu se poate vorbi de dorința romilor de a nu se integra. Marginalizarea, atunci când este cazul, este și a fost mai mult o strategie de supraviețuire, decât o alegere liberă.

Pasivitatea

Mulți oameni acuză romii pentru că nu fac nimic pentru a-și îmbunătăți propria situație. Această acuzație se referă la situația lor financiară și la ocuparea forței de muncă, educație sau locuință.

Trebuie să ne amintim că jumătate dintre romii din Europa au fost robi timp de 500 de ani. În tot acest timp le-a fost interzis să învețe să citească și să scrie sau să se revolte împotriva tratamentului inuman și au fost aspru pedepsiți. Uciderea romilor robi era atât de obișnuită încât multe cazuri nici nu au mai fost înregistrate. Chiar și astăzi violența împotriva romilor de multe ori trece neobservată. Secole de pasivitate forțată face ca mișcările pentru revendicarea drepturilor să fie greu încurajate. Solicitarea drepturilor este încă periculoasă. Activiștii romi în multe țări se confruntă cu hărțuiri și violențe fizice din partea autorităților, inclusiv din partea poliției.

Reputația

În multe țări est europene majoritatea populației spune că romii fac de rău reputația țării lor atunci când migrează în alte țări. Afară de faptul că reputația nu este un concept utilizat în politicile vestice, tratamentul romilor și nu felul în care se comportă trebuie menționat împotriva statelor din care aceștia au venit.

Într-o statistică recentă, 70% spun că romilor trebuie să li se interzică dreptul de a călători în străinătate, chiar și atunci când toate condițiile sunt întrunite.

De asemenea, românii văd romii ca terfelind imaginea internațională a țării și, în particular, afectând perspectivele de integrare în Europa. Acest lucru a fost garantat anul trecut când articole de top au apărut în media franceze care au afirmat că imigranții romi români au fost responsabili pentru creșterea ratei de criminalitate în Franța. Alte media europene au continuat imediat. Ca rezultat, guvernul francez a impus restricții de viză care au afectat toți românii. De atunci guvernul francez a retras acele restricții dar răul făcut imaginii romilor rămâne⁹.

În septembrie 2006 un membru rom al Parlamentului European a fost victima unor atacuri rasiste ale unui observator parlamentar bulgar. Cum acest incident a avut loc în ziua în care s-a decis ca Bulgaria și România să intre în Uniunea

⁹ Sursa: reportul NDI „Participarea politică a romilor în România” februarie 2003.

Europeană, a apărut problema dacă drepturile omului și ale minorităților sunt într-adevăr apreciate în Bulgaria.

Crima

Mulți oameni tind să creadă că romii sunt genetic înclinați să omoare. Este un nonsens. În multe cazuri, romii sunt primii care sunt suspectați pentru comiterea unei crime dar ultimii care sunt reabilitați dacă nu au fost vinovați. Atunci când romii într-adevăr comit o crimă, întreaga comunitate este stigmatizată și, ca urmare, judecată și condamnată pentru actul unei persoane.

Furtul

Stereotipuri uzuale ilustrează romii ca hoți. Din nou, aceasta este consecința judecării întregii comunități pentru actele unor persoane, care doar aparțin comunității. Fiecare societate are hoții și criminalii ei, fapt pentru care nu este stigmatizat sistematic întregul grup așa cum se întâmplă cu romii.

Recunoașterea crimelor ale căror victime sunt romii este, din contră, foarte greu de obținut. **Se gândește cineva la lucrurile care au fost furate romilor?** Romii au fost victimele Holocaustului: valorile, în special aurul lor, le-au fost luate înainte de a fi condamnați la moarte. În perioada de tranziție post-comunistă de astăzi, romii cad deseori victime ale progromurilor sau deportărilor forțate, nejuste, în timpul cărora proprietatea lor este deseori distrusă¹⁰.

Furtul copiilor

Mitul că romii fură copiii este vechi de secole. Chiar și astăzi este în mod repetat utilizat. În 2006, presa românească a prezentat o femeie romă care a furat un copil non-rom. Mai târziu, s-a descoperit că femeia nu era romă ci româncă. Bineînțeles că acest lucru nu a fost spus de presă. Când copiii romi sunt furăți de non-romi, cad victime violențelor sau sunt omorâți, rareori aceste lucruri devin scandaluri publice.

Drogurile

Precis sunt câțiva romi implicați în traficul drogurilor, la fel de mulți pe câți traficanți de droguri se află practic în orice țară din lume. Romii nu sunt genetic înclinați spre traficul de droguri și nici traficul de droguri nu face parte din cultura romani. Unde apare, trebuie privit ca un alt indicator al greutăților cu care romii se confruntă atunci când încearcă să intre în piața „normală” a muncii și al sărăciei rezultate, **în aceeași măsură în care aceste lucruri se întâmplă tuturor grupurilor vulnerabile, inclusiv aceluia ce aparțin populației majoritare.**

Concluzii

V-am convins? Atunci ajutați-ne să înlăturăm prejudecățile împotriva romilor!

Dosta!¹¹

---

¹⁰ Pentru mai multe informații despre evacuările forțate vizitați website-ul Diviziei Romilor și Călătorilor al Consiliului Europei: www.coe.int/romatravellers

¹¹ NT: Ajunge! în limba romani.

